

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Берзін П.С. Грошові обчислення у кримінальному праві України: сучасний стан, проблеми, пропозиції / П.С. Берзін. – К. : Київський нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, 2007. – 37 с.
2. Маляренко В.Т. Про покарання за новим Кримінальним кодексом України / В.Т. Маляренко. – К. : Фонд «Правова ініціатива», 2003. – 156 с.
3. Пироженко О. С. Покарання, що обмежують майнові права засуджених, за кримінальним правом України / О.. Пироженко ; Кримінол. асоц. України. – Х. : НікаНова, 2012. – 293 с.
4. Попрас В.О. Штраф як вид покарання за кримінальним правом України / В.О. Попрас. – Х. : Право, 2009. – 224 с.
5. Тютюгин В.И. Совершенствование Уголовного кодекса Украины об отдельных видах наказаний и их применении / В.И. Тютюгин // Проблеми правового забезпечення економічної та соціальної політики в Україні : матеріали наук.-практ. конф. (м. Харків, 24-25 травня 2005 р.) / Відп. за випуск: Ю.М. Грошевий, М.І. Панов. – Х. : Нац. юрид. акад. України, 2005. – С. 552-556.
6. Тютюгин В.И. Соотношение норм Общей части УК Украины о наказании и санкций статей Особенной части / В.И. Тютюгин // Проблеми законності : Респ. міжвідом. наук. зб. / Відп. ред. В.Я. Тацій. – Нац. юрид. акад. України, 2006. – Вип. 78. – С. 104-109.
7. Бантишев О. Ф. Удосконалення чинного кримінального законодавства / О. Ф. Бантишев // Актуальні проблеми удосконалення кримінального законодавства України : тези доп. міжвідом. наук.-практ. конф. (Київ, 25 травня 2007 р.) / Ред. кол.: Є.М. Моїсєєв, О.М. Джуца, О.М. Костенко та ін. – К. : Київ. нац. ун-т внутр. справ, 2007. – С. 50-54.
8. Коржанський М.Й. Уголовний Закон України (наукова модель) / М.Й. Коржанський. – Дніпропетровськ : Юрид. акад. М-ва внутр. справ, 2004. – 200 с.
9. Пуйко В.М. Застосування альтернативних позбавленню волі видів покарань як напрям гуманізації кримінальної політики в Україні / В.М. Пуйко // Науковий вісник Юридичної академії Міністерства внутрішніх справ. – 2002. – № 2. – С. 149-153.
10. Наден О. Структура кримінального правовідношення / О.В. Наден // Підприємництво, господарство і право. – 2005. – № 10. – С. 125-128.
11. Хавронюк М.І. Кримінальне законодавство України та інших держав континентальної Європи: порівняльний аналіз, проблеми гармонізації / М.І. Хавронюк. – К. : Юрисконсульт, 2006. – 1048 с.
12. Демидова Л.М. Щодо проблем визначення розміру шкоди, заподіяної злочинцем, та розміру штрафу / Л.М. Демидова, Л.В. Дорош // Питання боротьби зі злочинністю : збірник наук. праць. Випуск 14 / Ред. кол.: Ю.В. Баулін (голов. ред.) та ін. – Х. : Кроссрод, 2007. – С. 49-54.
13. Навроцький В.О. Кримінальний кодекс України 2001 р.: підсумки та очікування / В.О. Навроцький // Кримінальний кодекс України 2001 р. : Проблеми застосування і перспективи удосконалення: Матеріали міжнар. наук.-практ. конф. 7-8 квітня 2006 р. Частина 1 / Ред. кол.: Ортинський В.Л. та ін. – Львів : Львівський держ. ун-т внутр. справ, 2006. – С. 5-15.
14. Пономаренко Ю.А. Положення Загальної частини Кримінального кодексу України, що регулюють діяльність законодавця / Ю.А. Пономаренко // Нове законодавство України та питання його застосування : тези доп. та наук. повідом. учасників наук. конф. молодих учених та здобувачів (м. Харків, 26-27 груд. 2003 р.) / За ред. М.І. Панова. – Х. : Нац. юрид. акад. України, 2004. – С. 117-119.
15. Пономаренко Ю.А. Види наказаний по уголовному праву Украины / Ю.А. Пономаренко. – Х. : ФІНН, 2009. – 344 с.

УДК 343.9

ПОНЯТТЯ ЗЛОЧИННОСТІ У СУЧАСНІЙ ПОСТРАДЯНСЬКІЙ КРИМІНОЛОГІЇ THE NOTION OF CRIMINALITY IN THE MODERN POSTSOVIET CRIMINOLOGY

Сметаніна Н.В.,

*аспірант кафедри кримінології і кримінально-виконавчого права
Національного університету
«Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*

Стаття присвячена дослідженню феномену злочинності і визначенню поняття злочинності у сучасній кримінологічній науці. Проаналізовано наукові праці, які містять відомості про розвиток поняття злочинності. Автор наводить власне визначення поняття злочинності.

Ключові слова: поняття злочинності, історичний розвиток, соціальне явище, сучасна кримінологія, кримінальна практика.

Статья посвящена исследованию феномена преступности и определению понятия преступности в современной криминологической науке. Проанализированы научные труды, содержащие сведения о развитии понятия преступности. Автор предоставляет собственное определение понятия преступности.

Ключевые слова: понятие преступности, историческое развитие, социальное явление, современная криминология, криминальная практика.

The article is devoted to the development and explanation of the phenomenon of criminality and the definition of criminality notion in the modern criminological science. Scientific researches are analyzed and contain information about development of crime concept. The author gives her definition of crime.

Key words: notion of criminality, historical development, social phenomenon, modern criminology, criminal practice.

Постановка проблеми. Злочинність, її сутність і природа належать до предмета науки кримінології, є важливим об'єктом вивчення у вітчизняній правовій системі. У сучасних умовах розвитку інформаційного суспільства та розбудови державності в Україні вивчення філософсько-правового феномену злочинності має велике теоретичне та практичне значення, адже потребує перегляду і нової інтерпретації саме поняття злочинності і критичний аналіз вже існуючих визначень.

Стан дослідження. Проблема дослідження злочинності стала предметом наукових пошуків для багатьох учених у сучасній Україні. Значний внесок у розв'язання цієї проблеми зробили українські вчені О.М. Бандурка, В.С. Батиргарєєва, А.М. Бойко, В.І. Борисов, М.Ю. Валуйська, В.В. Василевич, Г.С. Васильченко, В.В. Голіна,

Б.М. Головкін, І.М. Даньшин, С.Ф. Денисов, Т.А. Денисова, О.М. Джуца, Л.М. Доля, В.М. Дрьомін, В.П. Ємельянов, Т.С. Жукова, А.П. Закалок, В.С. Зеленецький, А.Ф. Зелінський, О.Г. Кальман, О.Г. Колб, О.М. Костенко, О.Г. Кулик, О.М. Литвак, О.М. Литвинов, Г.В. Маляр, І.Б. Медидський, В.Ф. Оболенцев, В.М. Попович, І.П. Рущенко, В.В. Сташис, В.Я. Тацій, О.Л. Тимчук, В.О. Туляков, І.К. Туркевич, В.І. Шакун, О.Ю. Шостко, Л.О. Шепеленко та інші. Великий інтерес для розвитку уявлення про злочинність на сучасному етапі розвитку кримінологічної науки представляють і роботи таких російських вчених як Г.А. Аванесов, Ю.М. Антонян, М.М. Бабаєв, Я.І. Гилінський, А.І. Долгова, С.М. Іншаков, І.І. Карпеч, О.Л. Крайнева, В.М. Кудрявцев, Н.Ф. Кузнецова, Д.О. Лі, В.В. Лунєєв, В.В. Орехов, Ю.Є. Пудовочкін, І.М. Рагімов, О.Б. Сахаров,

О.В. Старков, С.М. Шапієв, Д.А. Шестаков, А.М. Яковлев та інші.

Разом з тим слід зазначити, що значний розвиток суспільних відносин і динаміки злочинності вимагає сьогодні нових пошуків у вивченні і розумінні злочинності. Саме тому *метою* статті є формування нового визначення злочинності, що дозволить створити інформаційну модель злочинності та ефективну систему запобігання злочинним проявам.

Вклад основного матеріалу. Розглядаючи питання про стан злочинності у державі Рада національної безпеки і оборони України відзначала, що злочинність, особливо в умовах поглиблення соціально-політичної та фінансово-економічної кризи в державі, становить серйозну загрозу національній безпеці України. Вона стала одним із негативних чинників, який серйозно впливає на ефективність діяльності органів державної влади, підриває стабільність і систему правопорядку, захищеність прав, свобод і законних інтересів громадян. Злочинність формує систему протиправних переваг у доступі до влади, матеріальних ресурсів і благ, унеможливаючи вільну ринкову конкуренцію, порушуючи принципи демократії та соціальної справедливості [1]. А українські правозахисники (близько 30 правозахисних організацій) у щорічній доповіді про права людини заявили про погіршення ситуації з правами людини за підсумками 2011 року та назвали бідність і залежний суд ключовими тенденціями останніх років [2]. Якщо ж порівнювати статистичні дані про стан злочинності в Україні, то за останні п'ять років рівень злочинності збільшився майже на третину (28,5%): з 401293 тис. злочинів у 2007 році до 515833 тис. злочинів у 2011 році [3].

Злочинність як кримінальна реальність – складне для розуміння (а головне – для сприйняття) суспільне явище, про яке багато хто (і науковці, і політики, і практики) судить дуже поверхово. Часто (і це позначається на визначеннях) її намагаються представити тільки як сукупність злочинів, здійснених у певний період часу на конкретній території. Фактично аналізу піддається не феномен злочинності, а її прояви, тобто зареєстровані злочини [4, с. 328].

Уже в незалежній Україні слід відзначити певну тенденцію на відхід від класичного визначення злочинності, пошук її сутнісної основи. Позитивним є також те, що на відміну від західної кримінології, у якій саме поняття злочинності має різні назви [5, с. 241]: criminality, delinquency (злочинність як дії індивідумів); crime (злочинність як суспільне явище); maleficence (злочинність як шкідливість та пагубність) поняття «злочину», «злочинності», «злочинного діяння» у вітчизняній кримінології не ототожнюються, а поняття «злочинність» не є уявною абстракцією, а має власну теоретичну конструкцію. Хоча так само, як і в нашій державі, у західному суспільстві погляди на злочинність є заплутаними через діяльність політичних сил, засобів масової інформації і академічний консерватизм вчених [6, с. 105].

Сучасна наука кримінології в Україні розвивається шляхом визначення поняття злочинності перш за все як соціального явища, сукупності певних діянь, відповідальності за які передбачена кримінальним законом. Різні наукові погляди і методологічні підходи до вивчення природи і сутності злочинності зумовлюють виникнення різних визначень злочинності у сучасний період розвитку кримінології. Деякі з цих визначень ми наводимо нижче.

Академік А.П. Закалюк наводив власне предметно-сутнісне поняття злочинності, зазначаючи, що злочинність – це феномен суспільного життя у виді неприйнятної та небезпечної для суспільства масової, відносно стійкої, різнообумовленої кримінальної активності частини членів цього суспільства. У цьому визначенні немає деяких традиційних для поняття злочинності ознак, зокрема пов'язаних з територією і часом, оскільки вони стосуються виміру злочинності, а не її сутності [7, с. 139].

Відомий кримінолог В.М. Дрьомін пропонує праксеологічний підхід до пізнання злочинності, розуміння злочинності як предметної діяльності і соціальної практики. Учений обґрунтовує, що злочинність, являючи собою результат особливої за своїми мотивами, метою і морально-правовими оцінками предметної діяльності, виступає лише як один із проявів людської активності й перебуває в закономірних зв'язках з іншими видами діяльності людини [8, с. 97-117]. До того ж, на думку вченого, злочинність у соціальному і психологічному аспектах є перш за все продуктом діяльності людини, результатом його соціальної активності і проявляється у масових щоденних практиках, які можна позначити терміном «кримінальні практики», що фактично постають як соціальні інститути [9, с. 70-71].

Професор В.В. Голіна наголошує, що сутність злочинності закладена у базових людських властивостях, у ментальній і психологічній конструкції людини, тобто в нас самих. Отже, сутність злочинності – природжена генетична якість і як така не має правового значення. Але форма прояву сутності у вигляді множинності злочинів формує злочинність як кримінально-правовий феномен. Утворюється синдром кримінальної активності, тобто виникає переконання і рішучість вирішувати існуючі проблеми незаконним, злочинним шляхом. Цей синдром можна назвати «криміногенний потенціал суспільства». Його реалізація і є проявом злочинності. Акцент кримінологічних досліджень переноситься на реальне джерело злочинності – криміногенний потенціал суспільства. Це буде вимагати розробки відповідного понятійного апарату, інших кількісно-якісних вимірювань, іншого розуміння детермінант, а загалом – і розробки концепції зниження криміногенного потенціалу і його проявів [4].

І.М. Даньшин доводив, що злочинність – це відносно масове, історично мінливе, що має певну територіальну і часову поширеність соціальне явище, являє собою цілісну, засновану на статистичних закономірностях систему одиничних суспільно небезпечних діянь, заборонених кримінальним законом. Окрім того, що злочинність – соціальне явище, вчений зазначав про те, що злочинність – це збірне поняття, що є органічною, а не арифметичною сукупністю суспільно небезпечних діянь [10, с. 50-55]. Висновки про злочинність як органічну сукупність залишаються спірними і потребують подальшого аналізу і вивчення [11, с. 179].

І.К. Туркевич, аналізуючи ознаки злочинності, наводила наступне визначення злочинності: злочинність – це відносно масове, суспільно небезпечне, історично мінливе, соціальне й кримінально-правове явище, яке виникло на певному етапі розвитку суспільства і складається з системи злочинів і осіб, які їх вчинили за певний час на відповідній території [12, с. 19].

А.Ф. Зелінський визначав злочинність як масовий прояв деструктивності у поведінці людей, що виражається у системі передбачених кримінальним законом діянь, вчинених на даній території або серед членів певних соціальних груп протягом одного року або якоїсь його частини [13, с. 24-25].

Існують погляди на злочинність як на відносно масове явище кожного суспільства, що складається з сукупності окреслених кримінальними законами вчинків, скоєних на тій чи іншій території протягом певного часу [14, с. 9] і як на правову модель реального, складного і динамічного суспільно небезпечного соціально-правового явища, що успадковує і моделює лише частину його ознак і є системою злочинів, вчинених на певній території або в тій чи іншій державі чи регіоні за певний період часу, а також осіб, які винно їх вчинили [15, с. 18-19].

Також злочинність у сучасній кримінології визначають як антисоціальну, деструктивну, відносно масову, історично мінливу, що має певну територіальну і часову поширеність, суспільно небезпечну поведінку суб'єктів

кримінально-правових відносин, що представляє собою статистичну сукупність злочинів, що визначаються кримінальним законом у відповідності до кримінально-правової політики держави [16, с. 166-169] або як історично минуле, мінливе, соціальне і кримінально-правове явище, що представляє собою сукупність всіх злочинів, вчинених у державі або регіоні за відповідний період [17, с. 306-307].

Вчені стверджують, що сьогодні ми маємо усі підстави остаточно звільнитися від парадигми XIX століття та ідеологізації феномену злочинності. По-перше, злочинність не може бути подоланою остаточно, бо є невід'ємною складовою суспільного життя; по-друге, вона не визначається певною сумою причин (факторів) і усі лінійні моделі причинно-наслідкового типу не здатні коректно пояснити цей феномен. Злочинність за своїми глибинними коренями не є ситуативною, або визначеною конкретними мінливими причинами. Злочинність – функціональна, бо вона «обслуговує» певні потреби і інтереси як індивіду, так і суспільних структур та інституцій. Такий підхід теоретично є висновком трактування злочинності як форми соціальної адаптації [18, с. 185].

Отже, основні визначення злочинності та їх авторів можемо згрупувати у декілька наступних напрямів. Перший напрямок, який назвемо сумарно-статистичний (або соціально-статистичний), що будується на радянській доктрині – це уявлення про злочинність як про відносно масове, історично мінливе, соціальне явище, що представляє собою сукупність злочинів, вчинених на певній території і в певний проміжок часу (І.М. Даньшин, І.К. Туркевич, О.М. Литвак, О.Г. Кальман, О.Г. Фролова та інші) та другий напрямок, що отримав назву новітній (або соціально-практичний чи соціально-активний (діяльнісний)) і представляє злочинність як кримінальну активність частини членів суспільства (теорія кримінальної активності) (А.П. Закалюк), як предметну діяльність і соціальну практику (інституціональна теорія криміналізації суспільства) (В.М. Дрьомін), як прояв криміногенного потенціалу суспільства (В.В. Голіна), як масовий прояв деструктивності у поведінці людей (А.Ф. Зелінський), як форму соціальної адаптації (І.П. Рушенко).

Суттєвими недоліками визначення злочинності у сумарно-статистичному напрямі є, наприклад, вказівка на те, що злочинність є соціально-правовим явищем, а точніше, соціальним кримінально-правовим явищем, адже у людському суспільстві всі правові явища, які регулюються або охороняються правом, є соціальними. А правові норми – це різновид соціальних норм. Надмірний акцент на соціальності злочинів виключає і суттєво обмежує інші підходи до вивчення природи злочинного і злочинності. До корінних недоліків розуміння злочинності належить і підміна сутності, природи злочинності уявленням про неї як сукупність злочинів, бо представлення злочинності як механічної суми або органічної сукупності передбачає системність зі всіма її складовими і заперечує дискретність проявів злочинності (за роками і в певних територіальних межах) [19, с. 159-160]. Масовість же є ознакою явища, в якому перебуває або бере участь одночасно безліч суб'єктів (масове безробіття, масові заворушення), а більшість злочинів вчиняються стихійно, нерідко випадково, неорганізовано. А і про історичну мінливість явища злочинності слід говорити лише у контексті історичної зміни форми її проявів, а сутність злочинності залишається незмінною [4, с. 328-329].

Представники російської школи кримінології підкреслюють, що єдності поглядів на поняття «злочинність» не існує і в російській сучасній кримінологічній науці. Вчені умовно виділяють такі підходи до визначення злочинності: 1) фундаментальний (доктринальний), або кримінально-правовий (І.І. Карпец, В.М. Кудрявцев, Н.Ф. Кузнецова, С. Я. Лебедев, В.В. Лунєєв, Г.А. Аванесов, А.І. Алексєєв, Ю.М. Антонян, С.М. Іншаков, Г.Ф. Хохряков,

В. С. Емінов та інші); 2) девіантологічний, або релятивно-конвенціональний (Я.І. Гилінський); 3) природно-неконвенціональний (Д.А. Шестаков); 4) особистісний (А.І. Долгова); 5) безособистісний (О.В. Старков) [20, с. 8-13].

Представники фундаментального підходу до визначення злочинності під цим явищем розуміють кримінально-правове та історично мінливе масове негативне соціальне явище, що складається із усієї сукупності злочинів (представляє собою систему злочинів), вчинених у певній державі (регіоні) за той чи інший період часу. Девіантологічний напрям визначає злочинність як відносно поширене (масове) статистично стійке соціальне явище, різновид (одну з форм) девіантності, що визначається законодавцем у кримінальному законі. Відповідно до положень природно-неконвенціонального підходу під злочинністю слід розуміти властивість людини, соціального інституту, суспільства окремої держави, глобального суспільства відтворювати множинність небезпечних для оточуючих людей діянь, що проявляється у взаємозв'язку злочинів і їх причин, і що піддається кількісній інтерпретації і зумовлює введення кримінально-правових заборон. Особистісний підхід визначає злочинність як соціальне явище, що полягає у вирішенні частиною населення своїх проблем із винним порушенням кримінальної заборони. Безособистісний підхід представляє злочинність не як суму злочинів і злочинців, а стверджує, що злочинність виражає суму тих зв'язків і відносин, у яких знаходяться між собою ці злочини і злочинці, у реальному житті нібито не пов'язані [20, с. 8-13].

Розвиток і формування знань у сфері державно-правових явищ завжди припускає необхідність вирішення проблеми формування понятійного (категоріального) апарату юридичної науки. Розробка понять і їх формування на рівні нормативно-правових (особливо законодавчих) дефініцій і визначення системи термінів, що їх позначає, – досить складна проблема [21, с. 39-45]. Складність цієї проблеми особливо загострюється, коли поняття, що потрібно визначити, використовується не лише у юридичній науці, а і у повсякденній мові, широко застосовується засобами масової інформації, соціологами, політиками – як це ми спостерігаємо із явищем злочинності.

Висновки. Основним завданням і підсумком аналізу підходів до вивчення злочинності є розробка власного поняття злочинності, що відповідає сучасному розвитку кримінологічної науки. І хоча юридичні поняття і характеризуються значною консервативністю і стабільністю, проте із цього не слід робити висновок, що поняття права не підкорюються принципу зміни і розвитку [22, с. 145-147]. І якщо норма права – це первинний елемент права, то поняття і терміни – необхідний матеріал їх побудови та існування. До того ж право і суспільство повинні «розмовляти на одній мові» [23, с. 38-40].

Пропонуємо таке визначення поняття злочинності: *злочинність – це кримінальна практика людей, що проявляється як явище у виді множинності злочинів і осіб, котрі їх вчинили, і яка підлягає кількісно-якісній інтерпретації.*

Визначення поняття злочинності через категорію практика дозволить реалізувати в кримінології соціально-антропологічний метод, пізнати сутність злочинності, побудувати інформаційну модель злочинності, бо практика (від грецької *praxis*) – це дія, діяльність, діяльне життя, досвід [24, с. 361].

Відмова від спрощених уявлень про злочинність, реалізація соціально-антропологічного методу (поряд з аналізом усталеного статистичного поняття злочинності) у визначенні і вивченні злочинності дозволить розробити дієвий механізм прогнозування і запобігання злочинності. Але на цьому шляху надзвичайно важливо не замінити поняття власного буття злочинності поняттям кримінального потенціалу особи злочинця.

Поняття злочинності, класифікація проявів злочинності, створення сучасної інформаційної моделі буде вимагати оновленого методологічного обґрунтування, фор-

мування підходів до розуміння наукового знання, істини в праві та реалізації теоретичних положень у практичній діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Рішення Ради Національної безпеки і оборони України від 11 вересня 2009 року «Про стан злочинності у державі та координацію діяльності органів державної влади у протидії злочинним проявам та корупції»: затв. Указом Президента України від 27 жовт. 2009 р. № 870/2009 // Офіц. вісн. України. – 2009. – № 83. – Ст. 2809.
2. Правозащитники об Украине: бедность и зависимый суд [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://korrespondent.net/ukraine/politics/1328894-pravozashchitniki-ob-ukraine-bednost-i-zavisimyj-sud>. – Заголовок з екрана.
3. Експрес-інформація про стан злочинності в Україні [Електронний ресурс]: Департамент інформаційно-аналітичного забезпечення МВС України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://mvs.gov.ua/mvs/control/main/uk/index>.
4. Голина В.В. Преступность: многообразие понятий и предметная сущность явления / В.В. Голина // Проблемы законности: Респ. міжвідом. наук. зб. / Відп. ред. В.Я. Тацій. – Х. : Нац. юрид. акад. України, 2009. – Вип. 100. – 420 с. – С. 324-336.
5. Сучасний українсько-англійський юридичний словник: Близько 30 000 термінів і стійких словосполучень [уклад. І.І. Борисенко, В.В. Саєнко, Н.М. Конончук, Т.І. Конончук]. – К. : Юрінком Інтер, 2007. – 632 с.
6. Hayward Keith. Reviewed by Ian Taylor's book Crime in Context: A Critical Criminology of Market Societies / K. Hayward // Theoretical criminology. – SAGE Publications, 2001. – Vol. 5. – P. 101-105.
7. Закалюк А.П. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика: У 3 кн. / А.П. Закалюк. – К. : Видавничий Дім «Ін Юре», 2007. – Кн. 1: Теоретичні засади та історія української кримінологічної науки. – 424 с.
8. Дрьомін В.М. Злочинність як соціальна практика: інституціональна теорія криміналізації суспільства: монографія / В.М. Дрьомін. – О. : Юридична література, 2009. – 616 с.
9. Дрёмин В.Н. К вопросу о предмете институциональной криминологии: от криминальных практик к социальному институту / В.Н. Дрёмин // Митна справа. – 2010. – № 6(72). – С. 68- 73.
10. Даньшин И.Н. Общетеоретические проблемы криминологии : монография / И.Н. Даньшин. – Х. : Прапор, 2005. – 224 с.
11. Блауберг И. В. Становление и сущность системного подхода / И. В. Блауберг, Э. Г. Юдин; отв. ред. А. Ф. Зотов. – М. : Наука, 1973. – 272 с.
12. Туркевич І.К. Злочинність: навч. посібник. – Вип. 1 / І.К. Туркевич. – К. : Ін-т адвокатури, 1999. – 47 с.
13. Зелінський А.Ф. Криминологія : навч. посібник / А.Ф. Зелінський. – Х. : Рубікон, 2000. – 240 с. – Мова рос.
14. Литвак О.М. Злочинність, її причини та профілактика / О.М. Литвак. – К. : Україна, 1997. – 167 с.
15. Фролова О.Г. Злочинність і система кримінальних покарань (соціальні, правові та кримінологічні проблеми й шляхи їх вирішення за допомогою логіко-математичних методів) : навч. посібник / О.Г. Фролова. – К. : «Артек», 1997. – 208 с.
16. Кальман А.Г. Понятийный аппарат современной криминологии: терминологический словарь / А.Г. Кальман, И.А. Христин. – Х. : Изд.-во ООО ТО «Гимназия», 2005. – 272 с.
17. Скакун О.Ф. Юридический научно-практический словарь-справочник (основные термины и понятия) / О.Ф. Скакун, Д.А. Бондаренко. – Х. : Эспада, 2007. – 488 с.
18. Рущенко І.П. Злочинність в Україні: функціональне пояснення / І.П. Рущенко // Право і безпека. – 2002. – № 3. – С. 184-188.
19. Голина В.В. К вопросу о понятии преступности / В.В. Голина // Юридическая наука и образование. – 2011. – № 4. – С. 158 – 167.
20. Кондратюк Л.В. Криминологическое измерение / Л.В. Кондратюк, В. С. Овчинский. – М. : Норма, 2012. – 272 с.
21. Панов М.І. Вибрані наукові праці з проблем правознавства / М.І. Панов. – К. : Ін Юре, 2010. – 812 с.
22. Жеребкин В.Е. Логический анализ понятий права: монография / В.Е. Жеребкин. – К. : Издательское объединение «Вища школа», 1976. – 151 с.
23. Черданцев А.Ф. Логико-языковые феномены в юриспруденции: монография / А.Ф. Черданцев. – М. : Норма: ИНФРА-М, 2012. – 320 с.
24. Философский энциклопедический словарь. – М. : ИНФРА-М, 2011. – 570 с.

УДК 343.3/.7

**ПИТАННЯ РОЗМЕЖУВАННЯ УХИЛЕННЯ ВІД СПЛАТИ ПОДАТКІВ, ЗБОРІВ (ОБОВ'ЯЗКОВИХ ПЛАТЕЖІВ), ВЧИНЕНОГО У СПІВУЧАСТІ ТА СУМІЖНИХ ЗЛОЧИНІВ
THE PROBLEM OF DIFFERENTIATION OF TAX EVASION (NECESSARY PAYMENT) COMMITTED IN PARTNERSHIP AND CONTIGUOUS CRIMES**

Смирнова А.В.,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри кримінально-правових дисциплін
Буковинського університету

Суперечність між статтями одного і того ж Кримінального кодексу дає великий простір для появи помилок у кримінально-правовій кваліфікації злочинів вчинених у співучасті. Така суперечність здійснює труднощі виявлення помилок і робить проблематичним їх вправлення.

Ключові слова: співучасть, суміжні злочини, службова особа, службова недбалість, службове становище.

Противоречие между статьями одного и того же Уголовного кодекса дает большой простор для появления ошибок в уголовно-правовой квалификации преступлений совершенных в соучастии. Такое противоречие осуществляет трудность выявления ошибок и делает проблематичным их исправления.

Ключевые слова: соучастие, смежные преступления, должностное лицо, служебная халатность, служебное положение.

Contradiction between one and the same cases of criminal code gives great opportunities for mistakes in crimes categories. Such crimes are committed in partnership. The features of judicial mistake (except of mistake as to the form of partnership) exclude participation in tax evasion.

Key words: participation, contiguous matters, official person, official position.

Постановка проблеми. Кримінально-правова кваліфікація нерозривно пов'язана з розмежуванням суміжних складів злочинів, що розглядається у науковій літературі як один з етапів кримінально-правової кваліфікації. На

думку В.М. Кудрявцева по суті, весь процес кваліфікації полягає у послідовному відмежуванні кожної ознаки вчиненого діяння від ознак інших, суміжних злочинів [3, с. 126]. «Здійснюється розмежування шляхом порівняння